

Ed.

134. Frumvarp til laga

um vinnuskóla á Reykhólum.

Flm.: Gísli Jónsson.

1. gr.

Ríkissjóður lætur reisa og reka á sinn kostnað vinnuskóla á Reykhólum í Austur-Barðastrandarsýslu. Skal skólinn vera jafnt fyrir konur og karla. Markmið hans er að veita þá kunnáttu, sem þeim er nauðsynleg til þess að lífa og starfa á sviði landbúnaðar, smærri bátaútvegs og iðnaðar í sambandi við búrekstur. Skólinn skal aðallega starfa í 2 deildum: Verknámsdeild karla og verknámsdeild kvenna.

2. gr.

Í verknámsdeild karla skal kenna:

A. Verklegt nám:

Hagnýtstu aðferðir, sem þekktar eru á hverjum tíma í fyrirmynnar búskap á smærri býlum og undir þeim skilyrðum, er nemendur eru líklegir til að búa við síðar. Auk þessara almennu landbúnaðarstarfa skal einnig kenna einföldustu undirstöðuatriði í trésmiði, hirðingu og viðgerð rafvélá, járn- og málmsmiði, sementssteypu, samsetning og sundurlimun búvéla, meðferð þeirra og hirðingu. Skal kennslunni hagað þannig, að nemendur geti, að lokinni skólavist, talizt búhagir og sjálfum sér nógir um flest það, er lýtur að viðhaldi og notkun þeirra áhalda, sem notuð eru við búskapinn. Nota skal við kennsluna vélar og áhöld af þeirri gerð, sem henta má hverju heimili að eiga og ekki væri því ofviða í kostnaði.

B. Bóklegt nám:

Helztu undirstöðuatriði í almennum landbúnaðarnámsgreinum, svo og íslenzka, stærðfræði, eðlisfræði, dráttlist, heilsufræði, bókhald og söngur.

Bóklega námið skal fyrst og fremst miðað við þarfir verknámsins.

3. gr.

Námstími verknámsdeildar karla er 3 missiri: tveir vetur og eitt sumar.

Nemendur deildarinna eru skyldir til að taka þátt í hinum almennu landbúnaðargreinum, bóklegu námi og íþróttum, en auk þess í námi samkvæmt 2. málsgrei. 2. greinar, að minnsta kosti í tveim þeirra námsgreina, er þar getur, enda segi þeir til þess, er þeir sækja um skólavist.

4. gr.

Í verknámsdeild kvenna skal kenna:

A. Verklegt nám:

Hagnýtar aðferðir í matartilbúningi, meðferð og geymslu búasafurða, með tilliti til þeirra skilyrða, sem nemendur síðar koma til að búa við, fatagerð, vefnaði, ísaumum, prjóni, hirðingu og nýtni fata og umgengni alla um hús og heimili.

B. Bóklegt nám: Samanber 2. gr. B-lið.

Kennslutími er 1 ár.

5. gr.

Í báðum deildum skólans skal kenna sund og aðrar almennar íþróttir.

6. gr.

Auk þeirrar kennslu, sem ákveðin er með 2.—5. gr., skulu báðar deildir skólans halda námskeið fyrir almenning. Ráðuneytið setur reglugerð um inntökuskil-yrði, próf og annað, sem tilheyrir rekstri skólans og eigi er tekið fram í lögum þessum.

7. gr.

Ríkið leggur jörðina Reykhóla endurgjaldslaust og kvaðalaust, samanber þó 8. gr., til vinnuskólans, ásamt öllum hlunnindum og jörðunum Grund og Börmum, búpeningi og réttindum öllum, allt eins og þetta er nú í eign ríkisins, að undanskildum þeim hluta jarðarinnar, sem lagður er til tilraunastöðvarinnar samkvæmt lögum nr. 57 31. okt. 1944.

Tekjur af eignum þessum renna til vinnuskólans frá gildistöku þessara laga.

8. gr.

Skylt skal skólanum að afhenda úr landinu endurgjaldslaust nauðsynlegar lóðir og hitaafnot til eftifarandi:

1. Til sundlaugar.
2. Til heimavistarbarnaskóla.
3. Til prestsseturs.
4. Til saltvinnslu, ef ríkið óskar síðar að gera tilraunir með hana á Reykhólum.
5. Til tilraunastöðvarinnar í jarðrækt fyrir Vesturland.

Sé ágreiningur um stærð lóða eða magn hita, sem afhenda skal, sker ráðuneytið úr um þessi atriði.

9. gr.

Vinnuskólinn skal reka búskap á þeim hluta jarðanna, sem honum er láttinn í té. Skal búskapurinn rekinn með þeim myndarskap og á þann hátt, að hann sé til eftirbreytni fyrir bændur landsins. Stefnt sé að því að koma á fót og reka eitt eða fleiri kennslubú, og sé stærð þeirra og rekstur miðaður við þau skilyrði, sem nemendur eru líklegir til að búa við síðar.

Skólinn skal jafnan vera á varðbergi fyrir nýjungum í búnaðarháttum og hagnýta sér þær.

10. gr.

Yfirstjórn skólans skal vera í höndum fimm manna skólaráðs. Skal það skipað af landbúnaðarráðuneytinu eftir tilnefningu þessara aðila: Búnaðarsambands Vest-

fjarða, Búnaðarsambands Dala- og Snæfellsnessýslna, sýslunefndar Austur-Barðastrandarsýslu og hreppsnefndar Reykhólahrepps, — en ráðuneytið skipar þann simmta, og er hann formaður ráðsins. Skal ráðið skipað til fjögurra ára í senn. Ber það ábyrgð á rekstri skólans gagnvart ríkisstjórninni og gerir tillögur um breytingar og endurbætur og allt annað, er lýtur að rekstri skólastursins og hagnýtingu jarða og hlunninda.

11. gr.

Ráðuneytið skipar skólastjóra og kennara. Skulu laun þeirra vera í samræmi við laun skólastjóra og kennara annarra hliðstæðra stofnana.

12. gr.

Gerðar séu nú þegar ráðstafanir til þess að leysa jörðina Reykhóla úr ábúð, svo að allt jarðnæði og öll hlunnindi séu til fullra afnota fyrir skólann eigi síðar en í fardögum 1947.

13. gr.

Gera skal nú þegar skipulagsupprátt að skólastrinu og byggingum öllum. Að því loknu skal hafist handa um byggingu skólahúss og bústaða forstöðumanns og kennara, samfara nauðsynlegum vinnustofnum og peningshúsum, svo að skólinn geti starfað sem fyrst. Þar til þessi undirbúningur er framkvæmdur, má eigi gera neinar byggingar á jörðinni frá því, sem nú er, nema í samráði við skipulagsstjóra ríkisins.

14. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Á syrra þinginu árið 1943 bar ég fram frv. til laga um skólastetur á Reykhólum. Landbúnaðarnefnd Ed. fékk málid til meðferðar og afgreiddi það með svofelldri rökstuddri dagskrá:

„Í trausti þess, að fram verði láttin fara hið bráðasta ýtarlegur undirbúningur að lagasetningu um framtíðar-menningarstarfsemi á Reykhólum og á þann hátt fáist öruggur grundvöllur undir þá starfsemi, leiðir deildin hjá sér frekari afgreiðslu málsins nú og tekur því fyrir næsta mál á dagskrá.“

Hafði stjórn B. Í. áður verið sent málid til umsagnar og hún lagt það fyrir búnaðarþing, sem eindregið óskarði eftir því, að málid fengi ýtarlegri undirbúning, einkum með tilliti til þess, að sett yrði einnig upp á Reykhólum tilraunastöð í jarðrækt fyrir Vesturland. Á þessu sama þingi var samþykkt þingsályktun þess efnis, að skipuð skyldi 5 manna nefnd, til þess að gera athuganir og tillögur um framtíðarafrnot jarðarinnar Reykhóla. Lauk nefndin störfum 16. sept. s. á. og skilaði þá frv. til laga um skólastetur og tilraunastöð í jarðrækt á Reykhólum. Fylgdi því frv. ýtarleg greinargerð frá nefndinni, svo og álit og tillögur Reykhólanefndarinnar og að síðustu lýsing jarðarinnar. Bar ég síðan fram frv. þetta á síðara þingi 1943. Landbúnaðarnefnd Ed. fékk málid enn til meðferðar. Fékk hún um það umsögn fræðslumálastjóra, sem mælti eindregið með því, að Reykhólar yrðu gerðir að skólastetri og tilraunastöð í jarðrækt, og leggur hann ríka áherzlu á, að búið sé svo um hnútlana, að á Reykhólum verði ekkert jarðrask gert og engar nýbyggingar reistar, er komið geti í hága við fyrirhugaða skólastofnun og tilraunastöð. En með því að skólanum sé ætlað að troða nýjar slóðir, sé nauðsynlegt að velta nýbrigðunum sem vandlegast fyrir sér. Bendir hann á ýmis atriði í frv., sem þurfi frekari athugunar, og leiðbeinir mjög um það, hvernig fara skuli með undirbúning málsins í heild. Nefndin sendi frv. einnig til umsagnar B. Í. Maelir stjórn félagsins eindregið með því, að frv. verði samþykkt. Að fengnum þessum upplýsingum þótti landbúnaðarnefnd efri deildar rélt, að málid yrði athugað betur. Afgreiddi hún því ekki frv., en bar í þess stað fram svo hljóðandi þingsályktunartillögu:

„Efri deild Alþingis ályktar að fela ríkisstjórninni að hlutast til um:

1. að nú þegar verði hafinn undirbúningur að því að reisa og reka á jörðinni Reykhólum tilraunastöð í jarðrækt samkv. l. nr. 64 7. maí 1940, um rannsóknir og tilraunir í þágu landbúnaðarins;
2. að frv. það, sem nú liggur fyrir deildinni um skólastarfsemi á Reykhólum, verði endurskoðað með aðstoð milliþinganefndar í skólamálum, sem nú starfar, og málid verði að nýju lagt fyrir Alþingi að þeirri athugun lokinni;
3. að jörðin Reykhólar verði laus úr ábúð þannig, að ábúðarréttur landseta verði á engan hátt til tafar því, að tilraunastöð eða skóli verði reistur á jörðinni, þegar undirbúningi þessara stofnana er að öðru leyti lokið, og nýbygging húsa eða önnur meiri háttar mannvirki verði ekki unnin þar nema í samráði við skipulagsnefnd ríkisins.“

Var þáltill. samþykkt óbreytt og frv. sent milliþinganefnd i skólamálum til athugunar og umsagnar í jan. 1944. Í sept. 1944 átti ég fund með milliþinganefndinni. Kom þá í ljós, að hún hafði ekkert unnið að því að athuga frv., eins og henni hafði þó verið falið, enda hafði nefndin hugsað sér, að komið yrði upp gagnfræðaskóla á Reykhólum, og mundi þetta verða tekið upp i tillögur um almennt fræðsluverfi í landinu, sem nefndin var þá að starfa að. Mér þótti því rétt að taka ákvæðin um tilraunastöðina í jarðrækt út úr frv. og bera fram sérstakt frumvarp um þann hluta framkvæmdanna á Reykhólum. Var það samþykkt og staðfest sem lög nr. 57 31. október 1944.

Eftir er enn að ákvæða með lögum þann þátt framkvæmdanna á Reykhólum, sem snertir stofnun vinnuskólans og afnot jarðarinnar í sambandi við hann, eins og þetta var lagt til af Reykhólanefndinni og eins og Alþingi, B. Í. og fræðslumálastjóri hafa viðurkennt, að bæri að gera, og má ekki dragast lengur, að þessu sé hrundið í framkvæmd, og því er frv. þetta nú fram komið. Er þess vænt, að það fái skjóta og góða afgreiðslu á þessu þingi.